

RAPPORT

FORENA

Det massiva pensionsraset

INNEHÅLL

Sammanfattning	3
Inledning	4
Den allmänna pensionen fortsätter att rasa	5
Låginkomsttagare får mer i pension än vad de fick i lön	7
Män får 63 300 kronor mer i pension per år än kvinnor	9
Ökad livslängd sänker den allmänna pensionen	10
Höjd pensionsålder räcker inte för att nå 60 procent i pension	12
Trots längre livslängd tar nästan alla ut pension vid 65 år	16

SAMMANFATTNING

- Sedan den första årskullen gick i pension inom ramen för det reformerade allmänna pensionssystemet har kompensationsnivån rasat från 61 till 47 procent av slutlönen. Årskullarna som är födda 1938 och 1939 fick 61 procent i pension av slutlönen, medan den yngsta årskullen födda 1952 fick 47 procent. Det är den lägsta nivån någonsin. Det allmänna pensionssystemet har som målsättning att ge en pension på minst 60 procent av slutlönen.
- Den genomsnittliga allmänna pensionen för årskull 1952 uppgick till 12 952 kronor per månad före skatt och 10 915 kronor efter skatt, vilket är 1 860 kronor under SCB:s gräns för låg ekonomisk standard. Det som verkligen lyfter nyblivna pensionärer över fattigdomsgränsen är tillskottet från deras tjänstepensioner och privata pensionssparande. Det ger i genomsnitt en total pension på 76 procent, eller 16 400 kronor per månad efter skatt för personer födda 1952.
- Endast höginkomsttagarna fick en allmän pension som efter skatt översteg SCB:s gräns för låg ekonomisk standard med en marginal på 1 100 kronor per månad.
- Män födda 1952 får drygt 63 300 kronor mer i pension per år än kvinnor. Kvinnor födda samma år får i genomsnitt en total pension på 18 378 kronor/månad, vilket motsvarar 78 procent av den genomsnittliga pensionen för män i samma årskull (23 652 kronor/månad).
- Morgondagens pensionärer kan få det väsentligt sämre på grund av att dagens pensionsfall kan förväntas fortsätta om inget görs. Pensionsnivån kryper under 45 procent av slutlönen för alla som är födda efter 1969, och faller ned mot 40 procent för milleniumgenerationen
- Pensionsgruppens förslag till höjd pensionsålder kan förväntas höja den allmänna pensionen till mellan 52 – 55 procent av slutlönen.
- Normen om att ta ut pension vid 65 år stark. Drygt 52 procent i årskull 1952 tog ut hela sin allmänna pension när de fyllde 65 år. Inkluderas även de som redan innan 65-årsdagen hade tagit ut hela sin allmänna pension stiger andelen till hela 88 procent.

INLEDNING

Förra året publicerade Forena sitt pensionspolitiska program, Pensionsreform 2024, där vi granskade samtliga tre delar av det svenska pensionssystemet, det vill säga allmän pension, tjänstepension och privat pensionssparande. I denna rapport uppdaterar vi programmets analysunderlag. Statistiska Centralbyrån har därför på vårt uppdrag gjort en särskild registerbearbetning och tagit fram uppgifter om förvärvsinkomster, pension, inkomster av kapital och bostadstillägg för personer födda 1951 och 1952.

Vi jämförde bland annat pensionärernas totala pension med deras slutlön, det vill säga den genomsnittliga förvärvsinkomsten från de sista fyra åren före pension. Mot bakgrund av att det allmänna pensionssystemet är avgiftsbestämt har vi valt att endast ta med individer som är födda i Sverige eller som har ett invandringsår som ligger minst 30 år bakåt i tiden. Rapporten är skriven av Forenas samhällspolitiska chef Håkan Svärdman

DEN ALLMÄNNA PENSIONEN FORSTÄTTER ATT RASA

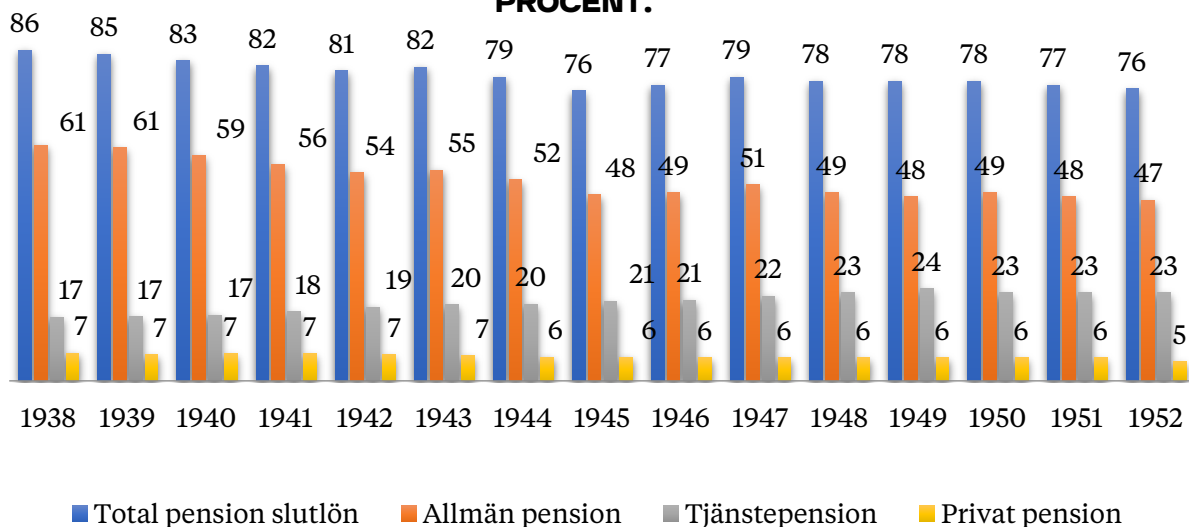
Sveriges tidigare pensionssystem med folkpension och ATP gav i regel en pension som motsvarande 60 – 65 procent av slutlönen. En nivå som också dagens allmänna pensionssystem har som målsättning att leverera. För drygt tio år sedan kom de första indikationerna på att det skulle bli svårt att nå upp till målnivån. Detta bekräftades också av den granskning av kompensationsnivån som presenterades förra året i Forenas pensionspolitiska program, Pensionsreform 2024. Pensionsfallet fortsätter dessvärre, visar årets uppföljande granskning.

Sedan dagens allmänna pensionssystem infördes är det endast de två äldsta årskullarna som har fått en pension som motsvarar minst 60 procent av slutlönen, medan de yngsta årskullarna inte ens når upp till 50 procent av slutlönen. Och för årskull 1952 noteras den lägsta allmänna pensionen någonsin, 47 procent av slutlönen.¹ Den sammanlagda pensionen är dock högre, merparten av tillskottet kommer från tjänstepensionen och en mindre del från privat pensionssparande. Omkring 90 procent av alla pensionärer har tjänstepension och drygt hälften har även privat pension. Under åren 2003 – 2010 sjönk den sammanlagda pensionsnivån trendmässigt för nyblivna pensionärer. Fallet sker från 86 procent till 76 procent av deras slutlön. Därefter steg pensionsnivån något och för att därefter stabiliseras på 78 procent av slutlönen fram till årskull 1950, men har därefter åter börjat sjunka ned till 76 procent av slutlönen för årskull 1952 (se diagram 1).

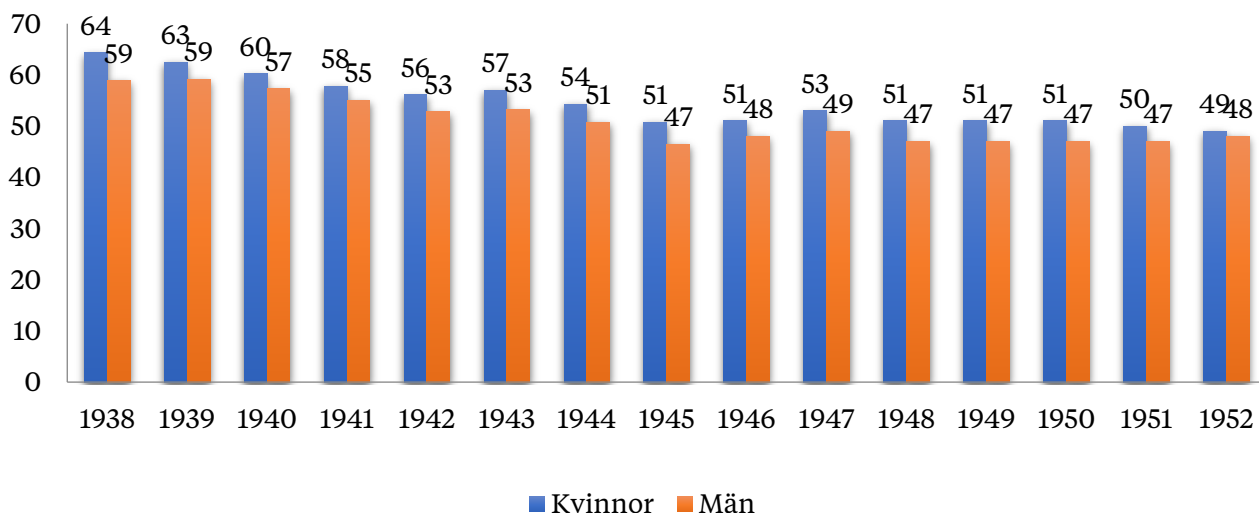
---

¹ Slutlönen definieras utifrån genomsnittet för pensionärernas förvärvsinkomst från de sista fyra åren innan de gick i pension. Hela pensionen jämförs mot hela slutlönen. Vi rensar alltså inte bort inkomster som ligger över pensionssystemets intjänandetak som idag ligger på 44 923 kronor per månad eller reducerar slutlönen till en pensionsgrundad inkomst (PGI), som motsvarar 93 procent av förvärvsinkomsten under intjänandetaket. Med total pension menas den sammanlagda summan av allmän pension, tjänstepension och privat pension. Av årskull 1952 var det 52 procent som tagit ut hel allmän pension när de blev 65 år. Endast den gruppen ingår när kompensationsnivån beräknas. Av samtliga i årskullen hade 88 procent tagit ut pension när de hade fyllt 65 år. Endast 12 procent hade inte tagit ut hel pension efter 65 år.

DIAGRAM 1: TOTAL PENSION SOM ANDEL AV SLUTLÖN, PROCENT.

DIAGRAM 2: ALLMÄN PENSION AV SLUTLÖN FÖR FÖR KVINNOR OCH MÄN, PROCENT.

I kronor motsvarar den totala bruttopensionen 14 700 kronor/ månad för årskull 1938, varav den allmänna pensionen uppgick till 10 500 kronor (i 2004 års priser). För årskull 1952 uppgick den totala bruttopensionen till 20 880 kronor/månad, varav 12 952 kronor i allmän pension (i 2018 års priser).

Av våra siffror framgår inte hur många som har garantipension, men Pensionsmyndigheten kan visa att 31 procent av samtliga pensionärer över 65 år hade garantipension. Det är betydligt fler kvinnor än män, 78 procent respektive

22 procent. Vi kan emellertid i vårt underlag se hur stor andel av de nyblivna pensionärerna som har beviljats bostadstillägg. En märkbar ökning kan noteras. Från 8 till 12 procent när vi jämför årskull 1942 och årskull 1952. Andelen har mer än fördubblats hos männen som gick från 5 till 10 procent medan andelen ökade från 11 till 14 procent bland kvinnorna. Motsvarande andel med bostadstillägg hos samtliga pensionärer år 2018 var knappt 14 procent.

LÅGINKOMSTTAGARE FÅR MER I PENSION ÄN VAD DE FICK I LÖN

För att få en uppfattning om pensionsnivån för olika grupper i samhället har vi delat upp samtliga pensionärer utifrån deras tidigare inkomstnivå.² Personer som var låginkomsttagare innan pensioneringen fick en förbättring av sin ekonomiska situation som pensionärer. Deras totala pension motsvarar mellan 118 och 105 procent av slutlönen beroende på årskull. Medelinkomsttagare ligger på 84 – 75 procent av slutlönen medan höginkomsttagarna ligger på 76 – 66 procent (se diagram 3). För omkring en tredjedel av låginkomsttagarna förstärks den ekonomiska standarden ytterligare av att de har rätt till bostadstillägg.

Även om låginkomsttagarna får en pension som är högre än tidigare lön är ersättningen låg. I genomsnitt får en låginkomsttagare som är född 1952 drygt 13 100 kronor i månaden i total pension före skatt, varav den allmänna pensionen uppgår till 10 200 kr i 2018 års priser. Medelinkomsttagare får 19 840 kronor i månaden varav 13 300 kronor i allmän pension. Höginkomsttagare födda 1952 har drygt 31 700 kronor i månaden i total pension och en allmän pension på 17 000 kronor i månaden. Skillnaden i allmän pension mellan låg- respektive höginkomsttagare är i genomsnitt 6 800 kronor i månaden. Flertalet låginkomsttagare är kvinnor, men andelen har minskat från 76 procent för årskull 1938 till 62 procent för årskull 1952. Medan andelen männen utgör 64 procent av höginkomsttagarna hos årskull 1952.

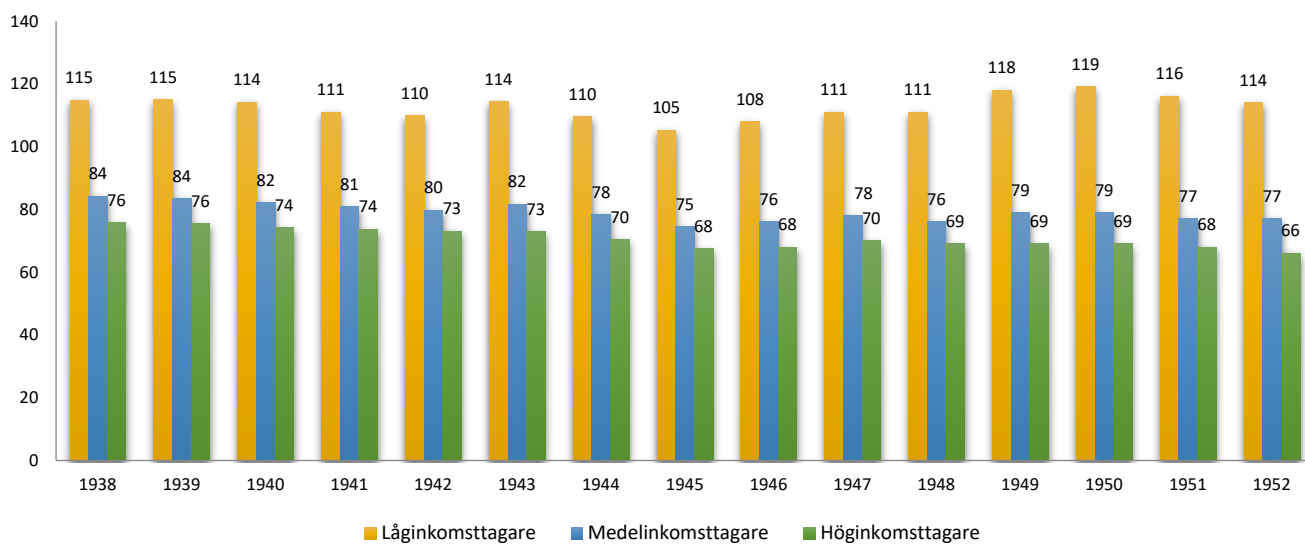
SCB:s gräns för låg ekonomisk standard uppgick till 12 775 kronor år 2018. Endast höginkomsttagarna fick en allmän pension som efter skatt översteg denna gräns med en marginal på 1 100 kronor.³

---

² Låginkomsttagare är pensionärer som har en inkomst som ligger under den första kvartilen för personer 24–64 år utifrån inkomsterna under de fyra år som föregick respektive årskulls pensionsår. Medelinkomsttagare är pensionärer som har inkomst som ligger mellan första och tredje kvartilen och höginkomsttagare ligger över den tredje kvartilen för personer 24–64 år utifrån inkomsterna under de fyra år som föregick respektive årskulls pensionsår.

³ Skatteberäkningen är gjord på Skatteverkets hemsida. Beskattningsår 2018, antagen skattesats 30,00, och begravningsavgift på 0,25%.

DIAGRAM 3: TOTAL PENSION SOM ANDEL AV SLUTLÖN FÖR LÅG-; MEDEL- OCH HÖGINKOMSTTAGARE, PROCENT

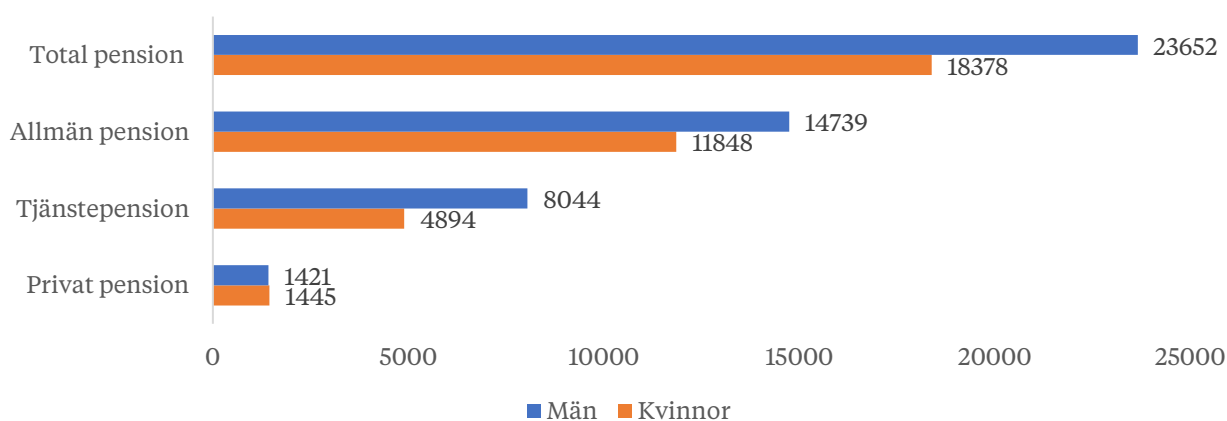

MÄN FÅR 63 300 KRONOR MER I PENSION ÄN KVINNOR

Vår undersökning visar att den genomsnittliga totala pensionsnivån för kvinnor födda 1952 uppgick till 18 378 kronor/månad, vilket motsvarar 78 procent av den genomsnittliga pensionen för män i samma årskull (23 652 kronor/månad) (se diagram 4). En skillnad på 5 274 kronor per månad eller 63 288 kronor per år. Sedan den första årskullen som gick i pension i det reformerade pensionssystemet har gapet minskat med 8,5 procentenheter.

DIAGRAM 4: PENSION FÖR KVINNOR OCH MÄN FÖDDA 1952, KRONOR/MÅNADEN

ÖKAD LIVSLÄNGD SÄNKER DEN ALLMÄNNA PENSIONEN

Att den totala pensionsnivån faller förklaras av att den allmänna pensionen successivt har minskat från 61 procent av slutlönen för årskull 1938 till 47 procent för årskull 1952. Pensionsfallet var som kraftigast när årskullarna 1940 till 1945 gick i pension, från 61 till 48 procent. Därefter steg den allmänna pensionen upp till 51 procent för att därefter återigen sjunka ned mot 47 procent av slutlönen. Den långsiktiga trenden med fallande allmänna pensioner beror huvudsakligen på att den förväntade livslängden ökar för varje ny årskull som går i pension. Trots den nedåtgående trenden stiger emellertid den allmänna pensionen med någon procentenhet under vissa år. Förklaringen är kopplad till pensionssystemets värdesäkringsmekanism, som kallas följsamhetsindex. De år följsamhetsindex inte överstiger tre procent kan vi notera att pensionsnivån sjunker, medan nivån stiger med ett eller par procentenheter de år följsamhetsindex överstiger tre procent (se tabell 1). Mot bakgrund av att följsamhetsindex är fastställt till 1,4 procent för år 2019 kan vi förvänta oss att årskull 1953 kommer att få en allmän pension som ligger under 47 procent av slutlön. För att kompensera effekten av följsamhetsindexeringen och den ökade livslängden skulle varje årskull födda efter år 1939 senarelägga sin pension med 3 – 4 månader jämfört med föregående årskull. Det betyder att årskull 1952 skulle ha gått i pension vid 68 år för att nå motsvarande andel i allmän pension som årskull 1938.⁴

---

⁴ Beräkningen baseras på följande antaganden. Årslönen för årskull 1952 uppgår till 328 425 kr och 61 procent i pension motsvarar då 200 340 kronor. Det betyder att årskullens nuvarande pension måste höjas med drygt 28 procent. För varje månad pensionen senarelägg höjs den med 0,7 procent. Divideras 28 med 0,7 blir det 40,42 månader. Pensionsåldern ska följaktligen senareläggas med knappt 40 månader efter 65 årsdagen, vilket ger en alternativ pensionsålder på 68 år.

Tabell 1: Sambandet mellan nivån på den allmänna pensionen och följsamhetsindex.

Årskull	Beräkningsår för pension	Genomsnittlig allmän pensionsnivå som andel av slutlön (%)	Årets förändring av följsamhetsindex (%)
1938	2004	61	1,8
1939	2005	61	0,8
1940	2006	59	1,1
1941	2007	56	1,6
1942	2008	54	2,8
1943	2009	55	4,5
1944	2010	52	-3
1945	2011	48	- 4,3
1946	2012	49	3,5
1947	2013	51	4,1
1948	2014	49	-2,7
1949	2015	48	0,9
1950	2016	49	4,2
1951	2017	48	2,8
1952	2018	47	1,0
1953	2019	Ej beräknad	1,4
1954	2020	Ej beräknad	2.1

HÖJD PENSIONSÅLDER RÄCKER INTE FÖR ATT NÅ 60 PROCENT I PENSION

I höstas beslutade riksdagen om att införa en så kallad riktålder och att höja den tidigaste uttagsåldern för allmän pension från 61 till 62 år. Avsikten är att riktåldern ska styra åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet och angränsade socialförsäkringar och fungera som ett riktmärke för den enskilde individens pensionsbeslut. I år höjdes också åldersgränsen för att stå kvar i tjänst från 67 till 68 år, den så kallade LAS-åldern.

Av tabell 2 framgår när åldersgränserna för respektive årskull ska höjas. Höjningen av tidigast uttagsålder från 61 till 62 år gäller födda 1959. Om tre år höjs garantipensionsåldern från 65 till 66 år, vilket kommer att gälla för årskull 1958. Samt att LAS-åldern lyft ytterligare ett år, till 69 år. År 2026 ska samtliga åldersgränser vara infasade med varandra, det vill säga att tidigast uttagsåldern ska ligga tre år innan riktåldern som dessutom är densamma som garantipensionsåldern. LAS-åldern vill pensionsgruppen knyta framöver till riktåldern så att det är en viss tidsrymd mellan de två åldersgränserna.

Tabell 2: Pensionsgruppens förslag till nya åldersgränser.

Årskull	Tidigast uttagsålder	Garantipensionsålder	Riktålder
1957	61	65	65
1958	61	66 (år 2023)	66
1959	62	67 (år 2026)	67
1960	62 (år2020)	67	67
1961	63	67	67
1962	63	67	67
1963	64	67	67
1964	64	67	67
1965	64	67	67
1966	64	67	67
1967	64	67	67
1968	64	68 (år 2035)	68
1969	64	68	68
1970	64	68	68
1971	65	68	68
1972	65	68	68
1973	65	68	68
1974	65	68	68
1975	65	68	68
1976	65	68	68
1977	65	68	68
1978	65	68	68
1979	65	68	68
1980	65	68	68
1981	65	68	68
1982	65	68	68
1983	66	69 (år 2051)	69

Källa: Ds 2019:2 och proposition 2018/19:133

Pensionsgruppen har i promemorian Höjda åldersgränser i pensionssystemet och andra trygghetssystem (Ds: 2019:2) visat att de föreslagna åldersgränserna höjer pensionsnivåerna i genomsnitt till 53 procent av slutlönen. För att pensionsnivån ska komma upp till 60 procent krävs att pensionsavgiften höjs från 17,21 till 18,5 procent. Tillsammans med tjänstepensionen uppnås 66 – 76 procent av slutlönen. En nivå som uppnås under förutsättning att individen har en månadsinkomst på 31 000 kronor och arbetar heltid från och med 23 års ålder fram till riktåldern.

Vi har prövat effekten av riktåldern genom att göra en framskrivning av pensionsnivån som bygger på antagandet att alla årskullar födda efter 1953 kommer att tjäna in samma genomsnittliga pensionsrätt som årskull 1952 (se tabell 3). Ett genomsnitt som samlar summan av livets vändningar bättre än en

ideal typfallsindivid. Av nedanstående tabell framgår att vår framskrivning ger en pensionsnivå som ligger i nivå med Pensionsgruppens resultat. Framskrivningen är givetvis en grov förenkling som inte tar hänsyn till tänkbara förändringar av de förutsättningar som är viktiga för att människor ska kunna skaffa sig en trygg pension. Förändringar i samhällsekonomin tillväxt, sysselsättningen, arbetslösheten, sjukfrånvaron, löneutvecklingen samt avkastningen på kapitalet i AP-fonderna och de individuella premiepensionskontona kan snabbt påverka nivån på pensionerna. Vilket inte minst det senaste decenniet har visat.

Tabell 3: Framskrivning för allmän pension som andel av slutlön, procent⁵.

Årskull	Pensionsnivå vid 65 år	Riktålder*	Pensionsnivå enligt riktålder	Årskull	Pensionsnivå vid 65 år	Riktålder	Pensionsnivå enligt riktålder
1954	47%	65	47%	1979	43%	68	52%
1955	47%	65	47%	1980	43%	68	52%
1956	47%	65	47%	1981	42%	68	51%
1957	47%	65	47%	1982	42%	68	51%
1958	47%	66	47%	1983	42%	69	54%
1959	47%	66	49%	1984	42%	69	55%
1960	47%	67	52%	1985	42%	69	54%
1961	47%	67	52%	1986	42%	69	54%
1962	46%	67	53%	1987	42%	69	54%
1963	46%	67	53%	1988	42%	69	54%
1964	46%	67	52%	1989	41%	69	54%
1965	45%	67	52%	1990	41%	69	53%
1966	45%	67	52%	1991	41%	69	53%
1967	45%	67	51%	1992	41%	69	53%
1968	45%	68	54%	1993	41%	69	53%
1969	45%	68	53%	1994	41%	60	53%
1970	44%	68	53%	1995	41%	70	56%
1971	44%	68	53%	1996	41%	70	55%
1972	44%	68	53%	1997	40%	70	55%
1973	44%	68	53%	1998	40%	70	55%
1974	44%	68	52%	1999	40%	70	55%
1975	44%	68	52%	2000	40%	70	55%
1976	43%	68	52%	2001	40%	70	55%
1977	43%	68	52%	2002	40%	70	54%
1978	43%	68	52%	2003	40%	70	54%

*Riktåldern är dels hämtad från proposition 2018/19:133 för årskullarna 1960–1984 och de yngre från Pensionsmyndighetens typfallsmodell den 27 februari 2020.

⁵ Framskrivningen är baserad på den genomsnittliga pensionsbehållningen för årskull 1952 som uppgick till 2 619 777 kronor och en slutlön på 27 369 kronor/månad år 2018. Pensionsbehållningen ökar med 60 759 kr för varje år som pensioneringen skjut upp. Varje efterkommande årskull förväntas uppnå årskull 1952: ornas pensionsbehållning som divideras med Pensionsmyndighetens preliminära delningstal för pension vid 65 år samt det förslag till riktålder som framgår av proposition 2018/19:133 samt Pensionsmyndighetens typfallsmodell som anger riktålder för samtliga årskullar.

TROTS LÄNGRE LIVSLÄNGD TAR NÄSTAN ALLA UT PENSION VID 65 ÅR

Drygt 52 procent i årskull 1952 tog ut hela sin allmänna pension när de fyllde 65 år. Inkluderar vi även dem som redan innan 65 årsdagen hade tagit ut hela sin allmänna pension stiger andelen till hela 88 procent. Endast 12 procent av årskullen hade inte börjat ta ut hela sin allmänna pension från och med att de hade fyllt 65 år. Motsvarande andel i årskull 1938 var hela 17 procent. I den årskullen var däremot 65-årsnormen starkare, hela 83 procent påbörjade helt uttag av allmän pension från och med sin 65 årsdag, medan endast 2 promille av årskullen tog ut hela pensionen innan 65-årsdagen, vilket motsvarar 180 personer. I årskull 1952 tog 35 600 personer ut hela sin allmänna pension innan 65 årsdagen, vilket motsvarar 36 procent av samtliga i årskullen.